

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

7

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1951

З М І С Т

<i>Г. С. КОСТЮК</i> —Питання розвитку психіки дитини в світлі вчення І. П. Павлова	Стор 3
<i>Р. І. ЖУКОВСЬКА</i> — Творчі ігри дітей на теми літературних творів	15
<i>І. Д. АВДЄЄВА</i> — Іграшка як засіб виховання естетичного смаку	21

З ДОСВІДУ

<i>А. В. ТЕЛЕШОВА, З. А. БОТВИНОВСЬКА</i> — Для любимої Батьківщини	26
<i>Д. М. ДВОРКІНА</i> — З досвіду навчання дітей рідної мови	31
<i>В. З. СОЛУХА</i> — Розмова вихователя з дітьми	34
<i>Р. А. ЦИГАНOK</i> — Робота над виразністю мови дітей	37
<i>А. К. ВОЄВОДИНА</i> — Творчі ігри-драматизації	41
<i>Грицько БОЙКО</i> — Вірші	44

ПІСНІ Й ТАНЦІ

«Мишка і діти» — Муз. Т. А. Вількорейської	46
--	----

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

Нові книги для дошкільників	47
-----------------------------	----

Редакційна колегія

*М. Ф. Даденков, О. Ф. Єгорова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева,
Ю. Ф. Петраківська, Є. К. Сухенко, П. С. Ходченко, Т. І. Цвеліх*
(головний редактор), *П. Р. Чамата.*

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на українском языке)

Тех. редактор *О. О. Чала.*

Коректор *З. М. Рубінштейн.*

Адреса редакції: Київ, Ново-Павлівська, 2. Тел. 5-78-34.

БФ 04998. Замовлення 5743. Тираж 15 000. Друк. арк. 3. Обл.-видавн. арк. 5
Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 26.XII. 1951 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

6. Розгляд ілюстрацій, обкладинки. Графічні образи, які глибоко сприймаються в процесі розгляду ілюстрацій, обкладинки, — допомагають більш емоційному сприйманню змісту твору. Оповідання про зимівника, який стоїть один серед великого безлюдного простору і чекає літака, збуджує уяву дитини. Але, коли дитина бачить перед собою на картині цей безмежний простір і на ньому маленьку одну людину, ці почуття посилюються: хочеться не лише дивитися на цю людину, їй хочеться допомогти.

Розгляд ілюстрацій супроводжується наступним перечитуванням відповідних уривків.

Перераховані тут прийоми (і ряд інших) спрямовані на більш глибоке освоєння дітьми образів літературних творів, сприяли тому, що діти емоційніше відчували переживання героїв. Це, в свою чергу, допомагало кращому усвідомленню їх вчинків.

Засвоєнням образу підготовляємо

дитину до її самостійної діяльності, до виконання ролі в творчій грі.

Перехід від читання до гри відбувався в різних формах: по ініціативі самих дітей; в зв'язку з подачею нового матеріалу, який нагадував дітям зміст гри.

А іноді мала місце пряма пропозиція вихователя пограти на тему того чи іншого літературного твору.

Організація гри як діяльності всієї групи, повинна передбачати такий добір вихователем іграшок і матеріалів, який забезпечив би вибір дітьми теми гри у відповідності з їх інтересами.

В процесі нашої роботи ми встановили, що сюжети дитячих ігор виходили далеко за межі змісту літературних творів, які ми їм читали.

В іграх використовувалось те, що було знайоме їм з інших книг, із спостережень навколишнього життя.

В творчих іграх проявлялися позитивні риси характеру дітей. Відмітили ми і покращення поведінки дітей під впливом ігор на теми літературних творів.

Іграшка як засіб виховання естетичного смаку

І. Д. АВДЄЄВА,

методист постійної виставки іграшки при Міністерстві освіти УРСР

Здійснюючи завдання комуністичного виховання дітей, необхідно розвивати в них естетичний смак, який сприятиме їх культурному зростанню. Впливаючи на емоції, мислення і волю дитини силою художніх образів, вихователь ознайомлює її з оточуючим життям, виховує в неї високі моральні якості.

Педагог, виховуючи художній смак, повинен урахувати, що будь-який твір мистецтва — чи буде то скульптура, живопис, графіка — є, насамперед, ідеологічним інструментом, що сприяє формуванню певного світогляду.

Це в значній мірі стосується і дитячої іграшки. В ній в кожному епоху відбиваються нрави, звичаї, смаки пануючого класу. Так, напри-

клад, дореволюційна лялька мала вигляд французької модниці: вираз панської пихи на обличчі, і парик, і пишне вбрання, пришите до тулуба... Граючись такою лялькою, дитина виховувалась на зразках міщанського смаку і, ставши дорослою, в своїх поглядах пристосовувалась до цього перукарського очарування.

В капіталістичних країнах лялька — гримаса моди. Нарочито деформованим тілам ляльок надають потворних поз, зовсім невластивих людському тілу, вії у таких ляльок завдовжки в кілька сантиметрів. Оточення, в якому живе дитина, підказує і тематику ігор. Буржуазні теоретики гри намагаються довести, що в усіх країнах і в усі епохи діти грають у війну, що на-

чебто інстинкт боротьби закладений в природі дитини. Цим самим така «теорія» оправдує експлуатацію, насильство. Граючись, дитина змушує свою ляльку керувати іграшковими літаками, з яких летять маленькі атомні бомбочки, що вчиняють пожежу і руйнують іграшкове місто. Дитина радіє влучності стрільби, але така гра породжує жорстокість. Під час описаної гри дитина створює образ не воїна-визволителя, а образ розбишаки, руйнника, загарбника.

Лялька.

Автор-художник М. П. Кисельова.
(Москва)

Мистецтво в Радянському Союзі докорінно відрізняється своїм ідейним змістом, цілеспрямованістю і естетичними особливостями від мистецтва капіталістичних країн. Основний метод радянського мистецтва — соціалістичний реалізм, основоположником якого є геніальний письменник О. М. Горький. Мистецтво, як і всяка ідеологія, відображає реальні процеси суспільного життя. Мистецтво соціалістичної держави правдиво відображає ра-

дянських людей, їх інтереси, їх прагнення, їх героїчне сьогодні.

Метод соціалістичного реалізму в радянському мистецтві вимагає, щоб багатство навколишнього життя, все здорове, повнокровне і яскраве знайшло своє відображення і у створенні іграшок.

Наша радянська іграшка показує дружбу народів, героїчну працю радянських людей, побут. Так, наприклад, за допомогою ляльок, одягнених в костюми національностей СРСР — українців, узбеків, грузинів, ми ознайомлюємо дітей з життям братніх народів; іграшковий трактор, автомашина, паровоз дають уявлення дитині про види транспорту, про знаряддя мирної праці.

Творча робота над образом, реалістично обгрунтованим і розкритим у майстерній формі, — ось той новий шлях, по якому пішли тепер майстри іграшки.

Радянська іграшка вважається найкращою в світі. На всесвітніх виставках вона незмінно посідає перше місце. Павільйон радянської іграшки викликає загальне захоплення.

Уся Радянська Країна любить творчість народних майстрів іграшки, які втілили в ній кращі традиції народної творчості, і з успіхом створюють мистецтво, національне формою, соціалістичне змістом. Вони запозичають все нове, яскраве, що дає наша соціалістична культура, і підносять свою творчість на більш високий ідейно-технічний рівень.

В УРСР народне образотворче мистецтво представлене в керамічних і дерев'яних виробках, до яких належить і дитяча іграшка. Наївна безпосередність, динамічність, емоційна насиченість — характерні риси народної іграшки, ось чому вона така близька і зрозуміла дитині. Маючи перед собою майстерно виконаного українського коника, глечик з народним орнаментом, іграшковий керамічний посуд, казковий персонаж, вирізьблений з дерева, художній кошик з лози, дитина з раннього віку навчається розуміти і любити народне мистецтво рідного краю.

Керамічна народна іграшка.

с. Опішня Полтавської області.

Пізніше в дитячих образотворчих роботах повториться український орнамент, що запам'ятався з раннього дитинства. Мине час і, вишиваючи, дитина добре підбере кольори, майстерно поєднає їх, бо розвивався її смак і набувалися практичні навички на прекрасних зразках народної орнаментовки.

Якщо в ранньому дитинстві іграшка донесе до дитини образність казки, характерні риси тварин і птахів, красу форми і кольорових поєднань, можна з певністю сказати, що, ставши дорослою людиною, вона зуміє і зможе оцінити живопис, скульптуру, ілюстрацію; вона не буде прикрашати своє житло абияк зробленими з паперу квітами і килимками із зображенням косоокої дівчини, яка загрузла у болоті і нюхає лілію.

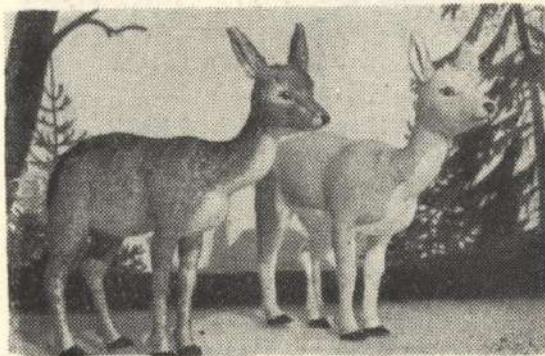
Перед вихователями дитячих садків стоїть відповідальне завдання — правильно добирати іграшки, настільні ігри і дидактичний матеріал, які відповідали б як педагогічним, так і естетичним вимогам. Культура вихователя визначить розвиток естетичного смаку у дитини.

Вихователь повинен вміти розрізняти красиве від некрасивого, а для цього йому самому треба багато і наполегливо працювати над розвитком свого художнього смаку. Спостереження природи, відвідування театру, виставок, картинних галерей, ознайомлення з художньо оформленими журналами — необ-

хідні умови для розвитку естетичного смаку педагога.

Добираючи іграшки для дитячого садка, даючи батькам поради, які іграшки треба купувати, вихователь повинен пам'ятати, що іграшка — це не точна копія природи, не наочне приладдя. В іграшці повинна бути деяка умовність, бо характерні риси у зображуваному персонажі завжди трохи перебільшені.

Не можна підходити до іграшки з мірилом «так у житті не буває». У житті коні пересуваються на власних ногах, а іграшкові — на дерев'яних колесах. У житті ведмеді

М'яка іграшка

Автор-художник С. М. Зіма

живуть у лісі або у зоопарку, а іграшкові ведмеді, позбавлені своїх лютих якостей, забавляють малят своєю плюшовою добродушністю.

Зайва деталізація робить іграшку натуралістичною і скоує ігрові можливості.

Натуралізм в іграшці має ще своїх послідовників. Вони старанно порівнюють дрібні ознаки природи з

твором мистецтва. Вони вимагають, щоб кожна волосина на кінській гриві була намальована, кожна пір'їна півнячого хвоста відповідала і довжині і офарбленню пір'я птиці даної породи.

Не розуміють такі послідовники натуралізму сміливих кольорових поєднань і забавних особливостей іграшки.

Натуралізм — це засмічення образу багатьма непотрібними деталями, невміння виділити найхарактерніше в образі — це сіре побутове відображення.

Не можна впадати і в протилежну крайність, спрощуючи іграшку до схеми. Коли іграшкового крокодила трактують не відворотним

М'яка іграшка.

Науково-дослідний інститут іграшки, м. Загорськ.

страховищем, коли йому свідомо не надали рис хижака — таке порушення життєвої правди цілком припустиме, але це не означає, що таке трактування дає право порушувати анатомічні пропорції крокодила. Співвідношення голови, тулуба, лап,

хвоста при будь-якому положенні крокодила повинно відповідати реальності.

Порушення анатомічних пропорцій приведе до карикатури, шаржу. Відсутність правдоподібної деталі — до схеми. Дерев'яний літак без руля керування — просто візок, бо в ньому відсутня найголовніша деталь і схематизація знищила характерні ознаки предмета.

У схематизованій іграшці — заєць подібний до кроля, собака не відрізняється від вовка, гуска — від качки.

Офарблення і розпис іграшки повинні бути органічно пов'язані з формою і змістом. Народна іграшка характерна своїм несподіваним кольоровим оформленням, що добре поєднується з умовністю форми. Зелений керамічний коник, свищик з коричневими орнаментальними плямами, синій баранець, червона качечка офарблені неправдоподібно, але переконливо, і своєю незвичайністю справляють враження святковості, нарядності.

Лебідь-копилка з пап'є-маше, як прикраса, пофарбована в чорний колір, з червоним і сріблястим розписом по чорному, буде виглядати казковіше звичайного білого лебедя і разом з тим не можна зробити іграшку-кицьку з голубої фланелі, зайця з червоного плюшу, бо м'якість матеріалу, з якого зроблена така іграшка, наближається до реальності, сама фактура і трактування м'якої іграшки вимагають правдоподібного реального офарблення.

Є поєднання кольорів, які приваблюють, доповнюють один одного кольоровою контрастністю. Але є неприпустимі поєднання — наприклад, червоний з рожевим, зелений з жовтим, ліловий з червоним.

Таким чином, треба пам'ятати, що яскравість досягається не барвистістю і численністю кольорів, а гармонійним поєднанням їх.

Не можна фіксувати в іграшці якусь певну емоцію чи одне положення, яке нав'язує завжди ту саму дію. Наприклад, лялька, що сміється, не може робити серйозні

справи (вчитися, спати і т. ін.). Лялька повинна бути з таким обличчям, щоб вираз його в різноманітних іграх був доречним. Коник з нахиленою головою тільки їсть або п'є, але при такій позі їздити на ньому немає можливості; собачка, що стоїть на задніх лапках, уміє тільки служити, тому використати її у грі, де їй треба бігати або гавкати, важко.

Образ тварини, лялька, дід-Мороз можуть бути трактовані з м'яким гумором: зайчиха в платті, мишка в трусиках, пташка, яка смішно пи-

Керамічна народна іграшка.

с. Опішня Полтавської області.

щить, ванька-встанька — всі ці забавні іграшки викликають у дитини сміх, але разом з тим виконавцеві іграшки треба не втрачати почуття

міри, щоб не зробити карикатуру, шарж.

Існує може несвідомий, але безумовно правильний вираз «Гарна річ — просто іграшка». Інакше кажучи, іграшка в свідомості людей — це щось прекрасне, витончене і добре зроблене.

Такими повинні бути іграшки, виготовлені для наших радянських дітей. Одне із завдань іграшки — служити вихованню естетичного смаку. Матеріал, з якого зроблена іграшка, технічна обробка, закінченість, чистота — невід'ємні якості її художності.

У нашій країні потреби споживачів на іграшку перевищують наявність їх у торговельній мережі. Справедливі скарги педагогів і батьків, що іграшок мало, що асортимент їх бідний і якість не завжди може задовольнити. Але справедливі скарги і підприємств, які виготовляють іграшки, що споживач не завжди вміє оцінити художність іграшки.

Педагоги рідко використовують своє право критикувати випущені масовим тиражем іграшки поганої якості. А хто, як не вихователь дитячого закладу, повинен цікавитися цим питанням, активізувати увагу навколо нього?

Ідеї створення нових зразків повинні народжуватися в живій практичній роботі з дітьми в яслах, дитячих садках, ігрових кімнатах.

Здійснені художниками, скульпторами, майстрами народної творчості нові зразки іграшок повинні бути творчим вкладом в справу комуністичного виховання дітей.